

PREFACE

The issue XXII of the academic journal *Mūzikas akadēmijas raksti* (scriptamusica.lv) is dedicated to the analysis of the popular music culture in the 1920s and 1930s. The schlager, a term rooted in German language (equivalent of “hit” in English), at the time meant vocal or instrumental compositions, mostly accompanying the dance or serving as background music in social entertainment settings (theatres, restaurants, dance clubs etc.) and the related industry (production of sheet music and vinyl discs, radio broadcasting etc.). For the broad audience both schlager and hit stood for active circulation of the popular music in the country and internationally. In some cases, it was a short-time fame, but sometimes the hits managed to establish in the collective reception and kept the status of the *testimony of their time* even up to beginning of the 21st century.

The stimulus for this collection of research publications with a special focus on the topic was the conference *Schlager and popular (entertainment) music culture in the 1920s and 30s* held in Riga, February 2–3, 2023. It was dedicated to the 130th anniversary of the birth of Oscar Strok¹ (*Oskars Stroks* 1893, Daugavpils – 1975, Riga). Strok was a pianist and popular (schlager) music composer who, in present-day Latvia, has been given the informal title of Riga’s Tango King.

The 130th anniversary of Strok’s birth provided an excellent opportunity to focus research on the processes of schlager and, more broadly, popular (entertainment) music culture in the 1920s and 30s in North-Eastern Europe as well as other countries in Europe and around the world. It also provided a stimulus to discuss whether specific countries or regions nurtured a special national schlager (popular) music style, in other words, whether a process of interaction between the local and the global, the cosmopolitan, took place.

The collection consists of thematically focused articles by scholars representing Latvia, Lithuania, Estonia, Serbia and Germany.

The first article by **Jānis Kudiņš** analyses the sources of the music stylistics and comparative contexts of the most popular tango-songs of the 1930s by Oscar Strok. The following article by **Kamilē Rupeikaitē** uncovers the creative biography of the violinist Daniel Pomeranz (1904–1981), a bright personality in the popular music culture of Kaunas, the capital of Lithuania during the interwar period. The first thematic section unspecified in the table of contents closes with the analytic essay by **Marianne Betz**

1 Different sources offer at least four spelling versions of the musician’s name and surname in English – *Oskar Strok*, *Oscar Strok*, *Oskar Strock* and *Oscar Strook*. The editors of this volume have chosen basically to use *Oscar Strok*, however accepting the use of other spellings, too.

about the bi-musicality in academic and popular music in the USA by Vladimir Dukelsky (1903–1969) alias Vernon Duke.

The next thematic group starts with the study by **Marija Golubović** dedicated to the distribution and flourishing of the popular music industry of the Kingdom SCS/ Yugoslavia in the 1920s and 1930s and related socio-historical and political contexts. In the continuation, **Alberts Rokpelnis** analyzes the functions of the schlager sheet music printing houses and related processes in Riga during the interwar period. The article by **Nikola Komatović**, in its turn, focuses on Radio Belgrade in the context of increasing popularity of schlager and folk music in Serbia in the 1920s and 1930s.

Third unspecified section is composed of the articles by **Aare Tool** providing a detailed analysis of schlager and jazz representation in the Estonian interwar press, and **Indriķis Veitners** uncovering the history of first generation of jazz musicians in Latvia and its impact to the further development of jazz in the region.

And, last but not least, the collection is enriched by the analytic essay by **Dmitri Dragilew** dedicated to the life and work of Oscar Strok and Eddie Rosner (1910–1976) contextualized in the lights of the popular music scene of Berlin in the 1920s and 1930s. The comparison of the two musicians uncovers a series of interesting interactions and diverse perspectives of the popular music culture through the personal stories.

Note: All references in Cyrillic are translated to the Latin alphabet according to the international standard ISO/R9 in order to avoid the alphabetic incompatibility.

Jānis Kudiņš, scientific editor

PRIEKŠVĀRDS

XXII Mūzikas akadēmijas rakstu (scriptamusica.lv) numuru veido pētījumu raksti, kas ir veltīti 20. gadsimta starpkaru perioda populārās mūzikas kultūras procesu analīzei. Šlāgeris (vāciski *schlager*, angļiski arī *hit*) tolaik bija apzīmējums populārai vokāli instrumentālai vai instrumentālai kompozīcijai, galvenokārt saistītai ar dejošanu, fona mūziku sabiedrības izklaides kultūrā (teātros, restorānos, deju klubos u. c.) un to veidojošo industriju (nošu un skaņuplašu izdevumi, atskaņojumi radio u. c.). Šlāgeris sabiedrības uztverē nozīmēja īpašu popularitāti guvuša mūzikas darba aktīvu apriti gan vienas valsts, gan arī starptautiskajā populārās mūzikas kultūras vidē. Daļā gadījumu šī popularitāte bija īslaicīga, daļā – nostabilizējās uz vairākiem gadiem un saglabāja *laikmeta liecības* nozīmi līdz pat 21. gadsimta sākumam.

Stimuls veidot šādu tematiski īpaši akcentētu pētījumu publikāciju krājumu bija 2023. gada 2.–3. februārī Rīgā, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā notikuši starptautiskā zinātniskā konference *Šlāgeris un populārā (izklaides) mūzikas kultūra 20. gadsimta 20. un 30. gados (Schlager and popular (entertainment) music culture in the 1920s and 30s)*. Konference bija veltīta Rīgas tango karaļa, pianista un populārās mūzikas komponista Oskara Stroka (1893, Daugavpils – 1975, Rīga) 130. dzimšanas gadskārtas atcerei.

Tas sniedza lielisku iespēju aktualizēt pētniecību par 20. gadsimta 20. un 30. gadu šlāgeru un plašāk populārās (izklaides) mūzikas kultūras procesiem dažādās Eiropas valstīs. Arī stimulēja diskusijas par to, vai konkrētas valstis vai reģioni pagātnē bija izkropuši īpašu nacionālo šlāgeru (populāro) mūzikas stilu un kā šajā jomā notika mijiedarbības process starp lokālo un globālo, kosmopolitisko.

Krājumu veido Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Serbijas un Vācijas pētnieku ieguldījums iepriekš raksturotajā tematikā. Lai arī satura rādītājā tas nav īpaši iezīmēts, pētījumu publikācijas veido dažādu tematiku izklāstu.

Izdevumu atklāj **Jāņa Kudīna** piedāvātā analīze par Rīgas tango karaļa Oskara Stroka 20. gadsimta 30. gadu pazīstamāko tango dziesmu muzikālās stilistikas avotiem un salīdzinošajiem kontekstiem. Nākamais ir **Kamīles Rupeikaites** (*Kamilė Rupeikaitė*) pētījums par 20. gadsimta starpkaru laika Lietuvas galvaspilsētas Kauņas populārās mūzikas kultūras personības, vijolnieka Daniela Pomeranca (*Daniel Pomeranz*, 1904–1981) radošās darbības un biogrāfijas zināmajiem un mazāk zināmajiem faktiem un notikumiem. Rakstu nosacīto pirmo sadaļu noslēdz **Mariannes Becas** (*Marianne Betz*) analītiskā etīde par mūziķa un komponista Vladimira Dukeļska (*Vladimir Dukelsky*,

1903–1969) alias Vernona Djūka (*Vernon Duke*), muzikālo jaunradi un darbību ASV gan akadēmiskās, gan populārās mūzikas jomās, balansēšanu starp divām identitātēm mūzikā.

Nākamo tematisko ievirzi rakstu secībā sāk **Marija Goluboviča** (*Marija Golubović*), raksturojot industrijas lomu populārās mūzikas izplatībā un uzplaukumā 20. gadsimta starpkaru Dienvidslāvijas Karalistē, dažādiem sociokulturāliem un sociālpolitiskiem šī procesa kontekstiem. Turpinājumā **Alberts Rokpelnis** detalizēti analizē šļāgeru nošu izdevniecību darbību un faktus, kas raksturo galvenās tendences populārās mūzikas nošu izdevumos starpkaru laika Rīgā. Savukārt **Nikolas Komatoviča** (*Nikola Komatović*) rakstā uzmanība pievērsta Belgradas Radio darbības lomai Serbijas šļāgeru un tautas mūzikas popularizēšanā 20. gadsimta 30. gados.

Nosacīto trešo tematisko ievirzi krājumā pārstāv divi raksti. **Āre Tols** (*Aare Tool*) piedāvā 20. gadsimta starpkaru Igaunijas presē atspoguļoto šļāgeru un džeza mūzikas recepcijas detalizētu analīzi. Savukārt **Indriķis Veitners** raksturo Latvijas džeza mūziķu pirmo paaudžu darbību, likteņus un ietekmi uz džeza tālākās attīstības procesiem.

Izdevumu noslēdz **Dmitrija Dragiļeva** (*Dmitri Dragilew*) analītiska etīde par mūziķu un komponistu Oskara Stroka un Edija Roznera (*Eddie Rosner, 1910–1976*) radošās darbības faktiem, kontekstiem un dažādu ietekmju impulsiem uz 20. gadsimta 20. gadu un 30. gadu pirmās puses Berlīnes populārās mūzikas vidi. Abu spilgto personību radošā darbība, lai arī abiem tieši nesatiekoties, piedāvā iespēju konstatēt virkni interesantu faktu un mijiedarbību, kas arī no šāda rakursa izgaismo šļāgera žanra *sejas* dažādos vaibstus, vēlreiz atgādinot par šī mūzikas kultūras slāņa nozīmi vēsturē.

Piebilde. Visos numura rakstos krilicas un citu rakstu sistēmu burti tiek atveidoti atbilstoši latīņu alfabētam pēc starptautiskās standartizācijas sistēmas ISO/R9 pieraksta (lai tiktu ievērots vienotas alfabēta sistēmas lietojums izdevumā).

Sastādītājs Jānis Kudiņš